

ATATÜRK VE CUMHURİYET DÖNEMİ DİN HİZMETLERİ

1. Diyanet İşleri Başkanlığı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, dileyen vatandaşlarımıza Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığıyla dinî konularda hizmet götürmektedir. Başbakanlığa bağlı olan bu kamu kuruluşu, İslam dini ile ilgili işlerin yürütülmesi, toplumun din konusunda aydınlatılması ve ibadet yerlerinin yönetimi gibi hizmetleri gerçekleştirmektedir.

1.1. Kuruluşu

Din işleri, Osmanlı Devleti'nde Şeyhülislamlık makamı tarafından yürütülmekteydi. Bu kurumun yargı, eğitim, öğretim ve vakıflar gibi birçok alanda geniş yetki ve görevleri bulunuyordu. Tanzimat Fermanı ile başlayan yenileşme hareketleri, kurumun yeniden şekillenmesinde etkili olmuştur. Yetki alanı fetva işleri, medreselerdeki öğretim ve şeriye mahkemeleri ile sınırlandırılmıştır. Daha sonra Şeyhülislamlık, 1920 yılında Ankara'da kurulan Birinci Meclis Hükûmeti'nde "Şeriye ve Evkâf Vekâleti" adıyla bakanlık olarak yer almıştır.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte birçok alanda olduğu gibi dinî kurumlarda da yeni düzenlemelere gidildi. Bu yeniliklerin bir gereği olarak 3 Mart 1924 tarihinde Halifelik ile birlikte Şeriye ve Evkâf Vekâleti de kaldırıldı.

Onun yerine Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuş, din işleriyle ilgili bütün yetki ve görevler de bu kuruma devredilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığına da Millî Mücadele'ye büyük katkıları olan zamanın **Ankara Müftüsü Borekçizade Mehmet Rifat Efendi** atarilmiştir.

1.2. Din Görevlileri

Ülkemizde din hizmetleri, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çalışan din görevlileri tarafından yürütülür. Din görevlisi toplumda bilgisi, güzel ahlakı, dürüstlüğü, güvenilirliği ile halkın saygınlığını kazanmış biri olmalıdır. Diyanet İşleri Başkanı: Başbakanın teklifi ve cumhurbaşkanının onayı ile atanır. Teşkilatın tüm çalışmalarını kanunlar çerçevesinde düzenleyen, yürüten ve denetleyen kimsedir.

Müftü: Görevli oldukları il veya ilçelerde Müslümanların din işlerine bakan ve din görevlilerinin idari işlerinden sorumlu din görevlisidir.

Vaiz: Camilerde dinî konularda halkı aydınlatan din bilginidir. Genellikle Cuma, teravih ve bayram namazları öncesi ve kandil gecelerinde halka vaaz ederek onları dinî ve ahlaki konularda bilgilendirir. Bunun yanında cezaevleri ve tutukevlerinde bulunan mahkûm ve tutuklulara nasihat eder onları din konusunda aydınlatır.

İmam-Hatip, Müezzin: Cami hizmetlerini yürütürler. İmamlar vakit, cuma ve teravih namazlarını kıldırırlar. Cuma namazı öncesinde ve bayram namazları sonrasında hutbe okurlar. Müezzinler namaza çağrı olan ezanı usulüne göre okurlar. Namazların farzlarından önce kamet atırırlar.

2. Dinî Yayınlar

Dinî yayınların, toplumu din konusunda aydınlatmada önemli bir yeri vardır. Bundan dolayı Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluşunun ilk yıllarından itibaren dinî yayın faaliyetlerinde bulunmaktadır.

2.1. Türkçe Tefsir ve Meal Çalışmaları

Atatürk Kur'anın anlaşılmasıyla ilgili düşüncelerini 21 Şubat 1925 tarihinde Diyanet bütçesi görüşülürken TBMM'İ ifade etmiştir. Meal çalışması görevi Mehmet Akif Ersoy'a verilmiş, O mazeret bildirerek bu görevi yapamayacağını bildirip aldığı parayı iade etmiştir. Tefsir ve meal yazma görevi verilen **Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır**, 1926 yılından 1938'e kadar hem dinî ilimlerden hem de fen ve matematik bilimlerinden faydalanarak "**Hak Dini Kur'an Dili**" adındaki tefsiri hazırladı, Kur'an mealıyla birlikte 1935-1939 yılları arasında dokuz cilt olarak yayınlanan tefsiri, Türkçe yapılmış tefsirlerin en önemlilerinden biri kabul edilmektedir. **Konyalı Mehmet Vehbi Efendi** tarafından 1923-1927 yılları arasında on beş cilt hâlinde yayımlanan "**Hulâsatü'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kur'an**" adlı eser, bu dönemde vazılan tefsirlerden biridir. Bir diğer meal çalışması "**Meâni-i Kur'an**"(1927 iki cilt) (İzmirli İsmail Hakkı)

2. 2. Türkçe Hadis Kitabı Çalışması

Atatürk, halkın İslam'ı daha iyi anlayabilmesi için sağlam bir hadis kaynağına ihtiyacı olduğunu görmüştü. Bu nedenle hadislerin Türkçeye tercüme görevini **Babanzade Ahmet Naim Efendi**'ye vermişti. Ahmet Naim Efendi, **Buhârî'nin "el-Camiu's-Sahih" adlı kitabının kısaltılmış şekli olan Zebidi'ye ait olan Tecrid-i Sarih'inin** ilk üç cildini Türkçeye tercüme etmiştir. Ahmet Naim Efendi'nin vefatı üzerine eserin geri kalan tercümesi ise **Kâmil Miras** tarafından tamamlanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığınca on iki cilt hâlinde, "**Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi**" adıyla 1932 yılında 12 cilt olarak yayınlanmıştır.

3. Hutbelerin Türkçe Okunması

21 Şubat 1925'te TBMM'de Diyanet İşleri Başkanlığının bütçesinin görüşülmesi esnasında hutbelerin Türkçe okunması gündeme gelir. Meclis'te yapılan görüşmelerin sonucunda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Türkçe hutbe kitabı hazırlanması kararı alınır. 1926 yılı sonunda uzmanlarca hazırlanan Türkçe hutbe örnekleri, Diyanet İşleri Başkanlığına sunulur. Zamanın Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Rifat Borekçi bu hutbe örneklerini uygun bularak bir emirle imamlara gönderir. Emirde hutbelerin dua kısmının Arapça, öğüt kısmının ise Türkçe olarak okunması istenmiştir. Kur'an ve hadislerin dilimize çevrilmesi, hutbelerin öğüt ve bilgilendirme kısmının Türkçe okutulması gibi çalışmalar, halkın İslam'ı doğru bir şekilde öğrenmesinde oldukça etkili olmuştur. Atatürk'ün kendisi de **7 Şubat 1923 tarihinde Balıkesir'in Zağnos Paşa Camii'nde Türkçe bir hutbe** okuyarak bu konuda öncülük etmiştir.